

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Barn omfattas av föräldrarnas vårdnad tills de har uppnått myndighetsåldern.

Med vårdnad avses föräldrarnas rätt och skyldighet att ta hand om barnet och dess egendom och att företräda det i frågor som rör dess person och egendom.

Med att ta hand om ett barn avses att ha omsorg om och tillsyn över barnet och rätten att välja var han eller hon ska bo.

Med omsorg om ett barn avses barnets underhåll, dvs. tillhandahållande av mat, kläder, boende och hälsovård, omvårdnad och hans eller hennes utbildning och uppfostran (för att garantera psykisk och fysik utveckling, med största möjliga hänsyn till hans eller hennes personlighet, förmågor och intressen, och för att förbereda barnet för socialt meningsfullt arbete).

Med tillsyn över barnet avses att sörja för barnets säkerhet och skydda det mot hot från tredje man. Rätten att fastställa var barnet ska bo innebär det geografiska valet av platsen för boendet och valet av formerna för boendet.

Omsorg om barnets egendom innebär underhåll och användning av barnets egendom i syfte att bevara den och öka dess värde.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldrar som bor tillsammans utövar gemensamt föräldraansvaret. Om föräldrarna har separerat fortsätter den gemensamma vårdnaden. Omsorgen och tillsynen utövas av den förälder som barnet bor hos. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i frågor som kan ha stor inverkan på barnets utveckling.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om barnets hälsa eller liv hotas på grund av en förälders agerande (en förälders uppsåtliga beteende eller försummelse) eller om föräldrarna missbrukar sina rättigheter eller underlåter att tillhandahålla omsorg eller tillsyn och på så sätt riskerar barnets fysiska, psykiska eller moraliska utveckling, får domstolen frånta föräldern vårdnadsrätten.

När en förälder fråntas vårdnaden flyttar domstolen över vårdnaden om barnet till den andra föräldern. Om den vårdnad som utövas av den andra föräldern inte på lämpligt sätt kan skydda barnet från fara eller om båda föräldrarna fråntas vårdnaden, ger domstolen familjedomstolen i uppgift att hitta ett nytt hem för barnet.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna har separerat fortsätter den gemensamma vårdnaden. Omsorgen och tillsynen utövas av den förälder som barnet bor hos. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i frågor som kan ha stor inverkan på barnets utveckling. Familjedomstolen löser tvister mellan föräldrar, om inte annat föreskrivs i lag. Föräldrars gemensamma vårdnad upphör om en av föräldrarna ges ensam vårdnad genom ett avtal mellan föräldrarna eller ett domstolsbeslut.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om föräldrarna är överens om formerna för föräldraansvaret och är villiga att utöva dem är det inte nödvändigt att inhämta ett godkännande från en myndighet eller en domstol.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Vid en tvist löser familjedomstolen eventuella konflikter. Om familjedomstolen inte kan lösa konflikten mellan föräldrarna, eller om familjedomstolens avgörande inte verkställs, kan föräldrarna väcka talan vid distriktsdomstolen (eller stadsdistriktsdomstolen).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Om föräldrarna vänder sig till domstol kan de begära gemensam vårdnad eller ensam vårdnad. Vid behov fattar domaren dessutom beslut i frågor om underhåll, bosättningsort osv. En förälder med ensam vårdnad utövar vårdnaden om barnet, vilket ingriper rätten att företräda barnet i personliga och egendomsrelaterade angelägenheter och rätten att fastställa var barnet ska bo. Varje förälder är skyldig och har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med barnet. Denna bestämmelse gäller även om barnet skilts från sin familj eller inte bor hos en eller båda föräldrarna. Den förälder som inte bor tillsammans med barnet har rätt att få information om barnet, särskilt information om barnets utveckling, hälsa, skolresultat, intressen och levnadsförhållanden. En vårdnadstvist bör avgöras med beaktande av barnets bästa och efter att ha låtit barnet komma till tals, om han eller hon är i stånd att uttrycka sin åsikt.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

En förälder som har ensam vårdnad om ett barn har alla rättigheter och skyldigheter som vårdnaden ger upphov till. Föräldrarna har en skyldighet att stödja sitt barn efter sin förmåga och ekonomiska situation. Denna skyldighet åligger fadern och modern till dess att barnet kan försörja sig själv.

Skyldigheten att stödja barnet upphör inte om barnet skiljs från sin familj eller inte bor hos en av föräldrarna.

När domstolarna fattar beslut om ensam vårdnad bedömer domstolarna de faktiska omständigheterna i målet, dvs. hos vilken förälder barnet bor hos vid tidpunkten för talan och vilken förälder som ansvarar för den dagliga omvårdnaden om barnet. Barnet har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med båda föräldrarna (umgängesrätt). Varje förälder är skyldig och har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med barnet. Den förälder som inte bor tillsammans med barnet har rätt att få information om barnet, särskilt information om barnets utveckling, hälsa, skolresultat, intressen och levnadsförhållanden. Att en förälder beviljas vårdnaden om barnet innebär inte att den andra föräldern fråntas rätten till vårdnad.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn kan båda föräldrarna agera för barnets räkning i angelägenheter som rör barnets person och egendom. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i alla frågor som rör barnets utveckling.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En talan som rör vårdnads- och umgängesrätt ska väckas vid domstolen på barnets hemvistort. Den ort där barnets föräldrar är folkbokförda anses vara barnets hemvistort vid en talan som rör vårdnads- och umgängesrätt. Om barnets föräldrar är folkbokförda i olika administrativa områden anses barnets hemvistort vara den ort där den förälder som barnet bor hos är folkbokförd. Om barnets föräldrar eller barnet saknar folkbokföringsadress anses barnets hemvistort vara föräldrarnas bosättningsort.

Käromålet bör framställas i enlighet med artikel 128 i civilprocesslagen. Artikel 129 i civilprocesslagen gäller i fråga om de handlingar som ska åtfölja käromålet.

En familjedomstols yttrande i saken kan också bifogas käromålet.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Civilrättsliga mål regleras av bestämmelserna i den lettiska civilprocesslagen. Mål som rör skydd av barns rättigheter och intressen prioriteras av domstolen och följer inte de vanliga turordningsreglerna. Domstolen ber om familjedomstolens yttrande i frågor som rör beviljande av vårdnad, barnomsorg och förfarandet för att utöva umgängesrätten, och uppmanar en företrädare att närvara vid domstolsförhandlingen för att låta barnet komma till tals om barnet med tanke på ålder och mognad har förmåga att uttrycka sin åsikt.

Domstolen prövar civilrättsliga mål vid offentlig förhandling, förutom i mål som rör vårdnad och umgängesrätt. Domstolen kan besluta att hela eller delar av målet ska prövas bakom stängda dörrar för att skydda minderåriga. Ett sådant beslut kan fattas efter en motiverad begäran från parterna i målet eller på domstolens eget initiativ.

Parterna har rätt att inge en motiverad begäran till domstolen om att pröva målet i ett skyndsamt förfarande. Domstolen prövar därefter denna begäran. På begäran av en av parterna kan det i ett domstolsavgörande slås fast att en dom eller delar av en dom som rör underhåll till barn, vårdnad och umgängesrätt ska verkställas utan dröjsmål.

På begäran av en av parterna meddelar domstolen ett interimistiskt beslut som tillfälligt fastställer storleken på underhållsbidraget tills domen meddelas.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Låginkomsttagare eller personer som har det dåligt ställt, och som har getts sådan ställning i enlighet med det förfarande som avses i lagstiftningen, och personer som plötsligt befinner sig i en ekonomisk situation som hindrar dem från att tillvarata sina rättigheter (på grund av naturkatastrofer, force majeure eller andra omständigheter som ligger bortom deras kontroll), eller helt och hållet har omhändertagits av staten eller en kommun (nedan kallat en "särskild situation"), har rätt att begära rättshjälp.

På en motiverad begäran prövar domstolen eller domaren en enskild persons ekonomiska situation och befriar honom eller henne helt eller delvis från skyldigheten att betala domstolsavgifter och beviljar uppskov med betalningen av rättegångskostnaderna eller delar upp betalningen i avbetalningar.

I enlighet med civilprocesslagen är kärkeand befriade från att betala rättegångskostnaderna vid en talan om indrivning av underhållsbidrag till barn.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

En dom kan överklagas i enlighet med det ordinarie förfarandet, dvs. genom att inge ett överklagande (till den regionala domstolen) eller ett kassationsöverklagande (till högsta domstolen).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolsavgöranden verkställs så snart de vinner laga kraft, eller omedelbart om de förklaras omedelbart verkställbara.

Domstolsavgöranden verkställs av en behörig exekutionstjänsteman.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Utländska domstolars avgöranden erkänns och verkställs av lettiska domstolar.

Utländska domstolars avgöranden erkänns och verkställs i enlighet med det förfarande som föreskrivs i civilprocesslagen och i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

En ansökan om en verkställbarhetsförklaring ska inges till distriktsdomstolen (eller stadsdistriktsdomstolen) på hemvistorten för den person mot vilken verkställighet söks eller på hemvistorten för det barn som verkställigheten avser. Ett beslut om en verkställbarhetsförklaring eller ett avgörande om att inte bevilja en ansökan om verkställbarhetsförklaring fattas av domstolen inom ramen för dess utrymme för skönsmässig bedömning. Beslutet fattas på grundval av den ingivna ansökan och de åtföljande handlingarna inom 10 dagar från det att ansökan ingavs, utan att parterna kallas.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

I ett mål om erkännande av en utländsk domstols beslut kan ett enskilt klagomål om förstainstansdomstolens avgörande inges till distriktsdomstolen, och distriktsdomstolens avgörande om det enskilda klagomålet kan överklagas till senaten genom att inge ett enskilt klagomål.

En part i förfarandet som har hemvist eller sin vanliga vistelseort i Lettland får inge ett enskilt klagomål inom 30 dagar från den dag en kopia av avgörandet meddelades, medan en part i förfarandet som inte har hemvist eller sin vanliga vistelseort i Lettland får inge ett enskilt klagomål inom 60 dagar från den dag en kopia av avgörandet meddelades.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Lettland är bundet av Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn, och bilaterala avtal om rättslig hjälp som ingåtts mellan Lettland och Ryssland, Ukraina, Vitryssland, Uzbekistan, Kirgizistan och Moldavien.

Senaste uppdatering: 09/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.